

HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION

Hållbar tillväxt är ett av EU:s främsta mål. Med tanke på den globala bristen på naturresurser gäller det för producenter och konsumenter framför allt att "göra mer med mindre". För att gripa sig an denna utmaning under en period med snabba klimatförändringar och växande efterfrågan på energi och resurser har EU infört en rad strategier och initiativ som syftar till hållbar konsumtion och produktion. Målet är att förbättra produkternas totala miljöprestanda under hela livscykeln, stimulera efterfrågan på bättre produkter och bättre produktionsteknik och hjälpa konsumenterna att fatta välgrundade beslut. Inom ramen för den europeiska gröna given och mer specifikt den nya handlingsplanen för den cirkulära ekonomin kommer det att läggas fram ett lagstiftningsinitiativ om att anpassa produkterna till en klimatneutral, resurseffektiv och cirkulär ekonomi.

RÄTTSLIG GRUND

Artiklarna 191–193 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

RESULTAT

A. Handlingsplanen för hållbar konsumtion och produktion

I juli 2008 lade kommissionen fram ett paket med åtgärder och förslag gällande hållbar konsumtion och produktion och en hållbar industripolitik ([COM\(2008\)0397](#)). Syftet är att förbättra produkternas miljöprestanda under hela livscykeln, öka konsumenternas kunskaper om och efterfrågan på hållbara varor och produktionstekniker, främja innovation inom EU:s industri och uppmärksamma de internationella aspekterna. Handlingsplanen för hållbar konsumtion och produktion ledde till initiativ på följande områden: utvidgning av ekodesigndirektivet, översyn av miljömärkningsförordningen, översyn av förordningen om miljölednings- och miljörevisionsordningen, lagstiftning om miljöanpassad offentlig upphandling, färdplanen för resurseffektivitet och handlingsplanen för miljöinnovation. Dessa instrument ingår i EU:s strategi för hållbar utveckling. Vid den översyn av strategin som gjordes 2009 stärkte EU sitt långvariga åtagande att gripa sig an utmaningarna med hållbar utveckling och erkände samtidigt vikten av ett förstärkt samarbete med partner utanför unionen, t.ex. genom FN:s Marrakechprocess.

B. Färdplanen för ett resurseffektivt Europa

Färdplanen för ett resurseffektivt Europa sjuöskades 2011 som en uppföljning av Europa 2020-strategins flaggskeppsinitiativ "Ett resurseffektivt Europa", där det

efterfrågas en strategi fastställandet av resurseffektivitetsmål på medellång och lång sikt och medlen för att uppnå dem. I färdplanen ges förslag på hur man ska kunna öka resursproduktiviteten och bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och resursutnyttjande och dess miljöpåverkan (se även faktablad [2.5.6](#) om resurseffektivitet och den cirkulära ekonomin).

C. Miljö- och energimärkning

Genom märkning får konsumenterna mycket viktig information som gör att de kan fatta välgrundade beslut. Den europeiska miljömärkningen är ett frivilligt system som inrättades 1992 i syfte att uppmuntra företagen att marknadsföra produkter och tjänster som uppfyller vissa miljökriterier. Kriterierna fastställs och granskas av EU:s miljömärkningsnämnd (EUEB). EUEB har också ansvar för kraven på bedömning och kontroll i detta sammanhang. De produkter och tjänster som tilldelas EU:s miljömärke bär logotypen EU-blomman för att det ska vara lätt för konsumenterna, inklusive inköpare inom den offentliga och privata sektorn, att veta vilka de är. Miljömärket har hittills tilldelats rengöringsmedel, apparater, pappersvaror, kläder, hushålls- och trädgårdsprodukter, smörjmedel och tjänster som exempelvis logianläggningar för turister. Miljömärkningskriterierna grundas inte bara på en enda faktor, utan på undersökningar där man analyserar produktens eller tjänstens miljöpåverkan genom hela livscykeln. Syftet med översynen 2008 av [förordningen om EU:s miljömärke \(förordning \(EG\) nr 66/2010\)](#) var att främja användningen av det frivilliga miljömärkningssystemet genom att göra det mindre kostnadskrävande och byråkratiskt att tillämpa reglerna. Den 30 juni 2017 lade kommissionen fram slutsatserna av sin utvärdering ("kontroll av ändamålsenligheten") av förordningen om ett EU-miljömärke. Kommissionen fann att förordningen är relevant och i stort sett samstämmig och ger ett europeiskt mervärde. Samtidigt konstaterade kommissionen att förordningen är bara delvis effektiv (eftersom den visserligen säkerställer bättre miljöprestanda för EU-miljömärkta produkter, men kriterierna eventuellt inte är adekvata och utnyttjandet är otillräckligt för vissa produkttyper) och bara delvis ändamålsenlig (eftersom kostnaderna för efterlevnad i vissa fall kan utgöra ett hinder för deltagande).

Genom direktiv 92/75/EEG infördes det ett EU-omfattande system för energimärkning av hushållsapparater (vitvaror), enligt vilket märkningen och informationen i produktbroschyrerna ska upplysa potentiella konsumenter om energiförbrukningen hos alla tillgängliga modeller. Sedan EU:s energimärkning infördes 1995 har den blivit en allmänt erkänd och respekterad vägledning för tillverkare och konsumenter. I juni 2010 omarbetades direktiv 2010/30/EU om energimärkning i syfte att utvidga direktivets tillämpningsområde till fler produkter, inklusive energianvändande och energirelaterade produkter. Den 15 juli 2015 föreslog kommissionen att man skulle återgå till en enda energimärkningsskala från A till G. Det har införts nya märkningskrav på enskilda produktgrupper genom [förordning \(EU\) 2017/1369 av den 4 juli 2017](#) om fastställande av en ram för energimärkning och om upphävande av direktiv 2010/30/EU. Rent konkret kommer nya skalor att gälla för fem produkttyper (kylskåp, diskmaskiner, tvättmaskiner, tv-apparater och lampor) från och med 2021. Till exempel kommer en produkt som nu har energieffektivitetsklass A+++ att få energieffektivitetsklass B i den nya skalan, utan att produktens energiförbrukning förändrats. Till en början kommer inga produkter att tilldelas energieffektivitetsklass A, så att det lämnas utrymme för mer

energieffektiva modeller. På detta sätt kommer det att bli lättare för konsumenterna att urskilja de mest energieffektiva produkterna.

D. Ekodesign

Ekodesigndirektivet säkerställer att produkter blir bättre rent tekniskt. I samband med den översyn av direktiv 2005/32/EG som gjordes 2009 ([direktiv 2009/125/EG](#)) utökades direktivets tillämpningsområde till att omfatta även andra energirelaterade produkter än energianvändande produkter. Dessa produkter förbrukar inte energi under användningen, men har en indirekt påverkan på energiförbrukningen. Det rör sig t.ex. om vattenförbrukande produkter, fönster och isoleringsmaterial. Under 2012 offentliggjorde kommissionen en översyn av direktiv 2009/125/EG, där man kom fram till att det inte omedelbart behövdes någon översyn av ekodesigndirektivet och att dess tillämpningsområde inte heller behövde utvidgas till icke energirelaterade produkter.

E. Miljölednings- och miljörevisionsordningen (Emas)

Emas är ett förvaltningsredskap som gör det möjligt för företag och andra organisationer att utvärdera, rapportera och förbättra sin miljöprestanda. Ordningen finns tillgänglig för företag sedan 1995, men begränsades ursprungligen till industriföretag. Sedan 2001 är Emas emellertid öppen för alla ekonomiska sektorer, inklusive den offentliga och privata tjänstesektorn. [Emasförordningen \(\(EG\) nr 1221/2009\)](#) sågs över och ändrades under 2009 i syfte att få fler organisationer att registrera sig för Emas. Översynen av Emasförordningen har förbättrat ordningens tillämplighet och trovärdighet och ökat dess synlighet och genomslag. Under 2017 ändrades bilagorna I, II och III till Emasförordningen i syfte att införliva de ändringar som infördes i samband med översynen av ISO-standarden 14001:2015. Förordning (EU) 2017/1505 om ändring av dessa bilagor trädde i kraft den 18 september 2017.

F. Miljöanpassad offentlig upphandling

Miljöanpassad offentlig upphandling är en frivillig policy som ska vara till stöd för myndigheter vid inköp av varor, tjänster och bygg- och anläggningsarbeten med begränsad miljöpåverkan. Principen om miljöanpassad offentlig upphandling har blivit allmänt erkänd på senare år som ett användbart verktyg för att ge skjuts åt marknaden för miljövänligare varor och tjänster och minska myndigheternas miljöpåverkan. Medlemsstaterna genomför de miljöanpassade offentliga upphandlingarna med hjälp av nationella handlingsplaner. Första gången som möjligheten att ta miljöhänsyn i tilldelningsförfarandet, t.ex. genom miljökrav i de tekniska specifikationerna, miljömärkning eller tilldelningskriterier baserade på miljöegenskaper, nämndes uttryckligen i detta sammanhang var i två direktiv om offentlig upphandling som antogs 2004 (direktiv 2004/18/EG respektive 2004/17/EG). De tre direktiv som antogs i februari 2014 som en del av reformen av offentlig upphandling i enlighet med inre marknadsakten – [direktiv 2014/24/EU](#) (det klassiska direktivet), [2014/25/EU](#) (försörjningsdirektivet) och [2014/23/EU](#) (koncessionsdirektivet) – kommer att förenkla förfarandena genom att förbättra företagets innovationsmöjligheter och uppmuntra till ökad användning av miljöanpassad offentlig upphandling. Därmed kommer också övergången till en resurseffektiv och koldioxidsnål ekonomi att främjas.

Under 2008 offentliggjorde kommissionen meddelandet [Offentlig upphandling för en bättre miljö \(COM\(2008\)0400\)](#), där det fastställs ett antal åtgärder som ska vidtas för

att stödja medlemsstaternas och enskilda upphandlande myndigheters tillämpning av miljöanpassad offentlig upphandling. På grundval av detta har det tagits fram EU-kriterier för miljöanpassad offentlig upphandling som en del av den frivilliga strategin för miljöanpassad offentlig upphandling. Hittills har det offentliggjorts 21 uppsättningar kriterier för miljöanpassad offentlig upphandling för bestämda sektorer, t.ex. transport, IT-utrustning för kontor, rengöringsmedel och rengöringstjänster, byggnation, värmeisolering, trädgårdsprodukter och trädgårdstjänster.

G. Handlingsplanen för miljöinnovation

Handlingsplanen för miljöinnovation, som kommissionen sjösatte i december 2011, ersätter handlingsplanen för miljöteknik ([COM\(2004\)0038](#)) och bygger på erfarenheterna från denna. Handlingsplanen för miljöteknik syftade till att främja utveckling och användning av miljöteknik och förbättra EU:s konkurrenskraft på detta område.

Handlingsplanen för miljöinnovation är huvudsakligen kopplad till Europa 2020-strategins flaggskeppsinitiativ Innovationsunionen. Den ska stärka innovationspolitikens inriktning på miljövänlig teknik och miljöinnovation och belysa miljöpolitikens roll som en faktor för ekonomisk tillväxt. Den är också inriktad på specifika hinder för och möjligheter till miljöinnovation, i synnerhet sådana som inte omfattas av den bredare innovationspolitiken.

Handlingsplanen för miljöinnovation är en bred policyram som kan finansieras från olika källor. Mellan 2014 och 2020 kommer det främsta stödet att komma från Horisont 2020. Andra källor är europeiska struktur- och investeringsfonder såsom Europeiska regionala utvecklingsfonden, Life-programmet för miljö och klimatpolitik, Cosme och den gemensamma jordbrukspolitiken. En betydande andel av den finansiering som miljöinnovativa företag kan få tillgång till kommer att komma från nya finansiella instrument som kommissionen tagit fram för att erbjuda dem låne- och egetkapitalinstrument.

På senare år har många av målen i handlingsplanen för miljöinnovation slagits samman i konceptet cirkulär ekonomi – en ekonomi som lärt sig av naturen att inte låta något gå till spillo. Miljöinnovation är centralt för förverkligandet av många aspekter av den cirkulära ekonomin, bland annat industriell symbios eller ekologi, vaggatillvagnas utformning och nya innovativa företagsmodeller (se även faktablad [2.5.6](#) om resurseffektivitet och den cirkulära ekonomin).

H. Lagstiftningsinitiativ för en policyram för hållbara produkter

Inom ramen för den europeiska gröna given lade kommissionen i mars 2020 fram en [ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin](#), där den meddelade att den skulle lägga fram ett lagstiftningsinitiativ om en politik för hållbara produkter för att anpassa produkterna till en klimatneutral, resurseffektiv och cirkulär ekonomi, minska avfallet och säkerställa att de mest hållbara produkternas prestanda successivt blir normen. Lagstiftningsinitiativet, som förväntas läggas fram under sista kvartalet 2021, kommer att innebära en översyn av ekodesigndirektivet, där det direktivets räckvidd utsträcks till även andra produkter än energirelaterade produkter, och innehålla förslag på ytterligare lagstiftningsåtgärder. Det kommer även att ta upp frågan om farliga kemikalier i produkter som exempelvis elektronik och IT-utrustning, textilier, möbler,

stål, cement och kemikalier. Initiativet kommer att utformas i nära samordning med andra kommande initiativ inom ramen för handlingsplanen för den cirkulära ekonomin, särskilt sådana som handlar om att ge konsumenterna inflytande över den gröna omställningen och om styrkande av miljöpåståenden med hjälp av produkt- och organisationsmetoder för miljöavtryck. Tillsammans kommer dessa initiativ syfta till att upprätta en enhetlig policyram där hållbara produkter, tjänster och företagsmodeller blir normen och konsumtionsmönstren blir mer hållbara.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Europaparlamentet har vid många tillfällen uttryckt sitt stöd för handlingsplanen för hållbar konsumtion och produktion. Under 2009 års översyn av ekodesigndirektivet stärkte parlamentet framgångsrikt begreppet livscykelanalys, särskilt begreppet resurs- och materialeffektivitet. Parlamentet lyckades också få med ingående bestämmelser om små och medelstora företag och konsumentinformation. Att direktivets tillämpningsområde utvidgats till att omfatta energirelaterade produkter är också något som parlamentet kraftfullt ställt sig bakom.

Europaparlamentet har spelat en viktig roll i arbetet med att successivt införa mer miljöinriktade bestämmelser i direktiven om offentlig upphandling. Vid den senaste översynen av dessa direktiv, som antogs 2014, gav parlamentet sitt stöd till bl.a. införandet av det nya kriteriet "det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet" i tilldelningsförfarandet. Detta kommer att göra det möjligt för myndigheter att lägga större vikt vid kvalitet, miljöaspekter, sociala aspekter och innovation, samtidigt som hänsyn tas till priset och livscykelkostnaderna för det som upphandlas.

Den 19 april 2004 beslutade parlamentet att inrätta ett miljöledningssystem i enlighet med Emas. Den 24 januari 2006 undertecknade parlamentet en Emasredovisning. Detta innebär att parlamentet åtar sig att se till att dess verksamhet är förenlig med aktuell bästa praxis för miljöledning. Under 2007 blev parlamentet certifierat enligt ISO 14001:2004 och Emas-registrerat. Inom ramen för Emas beslutade parlamentet den 16 december 2019 att till 2024 minska sina växthusgasutsläpp per person med minst 40 procent jämfört med nivåerna 2006 samt fastställde ett antal andra klimatprestandaindikatorer, bland annat växthusgasutsläpp från persontransporter, användning av förnybar energi samt gas-, eldningsolja- och elförbrukning. Enligt Emas-uppgifterna för 2019 har parlamentets växthusgasutsläpp per person redan minskat med 37,7 procent.

Parlamentet tillämpar även en policy för miljöanpassad offentlig upphandling. I juni 2017 [offentliggjorde parlamentet en studie om miljöanpassad offentlig upphandling](#), inom ramen för och som en uppföljning av kommissionens EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin. I studien undersökte man den rådande användningen av miljöanpassad offentlig upphandling i EU och möjligheterna i detta sammanhang. Studien identifierade miljöfördelar för allmänheten och positiva konsekvenser för sysselsättningen och ekonomin som helhet på EU-nivå.

Parlamentet välkomnade handlingsplanen för miljöinnovation i sin resolution av den 17 oktober 2013. Det betonade miljöinnovationens potentiella samverkans effekter för skapandet av hållbara arbetstillfällen, miljöskydd och minskat ekonomiskt beroende.

Vidare framhöll parlamentet i sin resolution att miljöinnovationen har en övergripande karaktär och måste integreras i alla politikområden. I detta sammanhang välkomnade parlamentet möjligheterna till finansiering av miljöinnovation inom ramen för Horisont 2020, Cosme, Life-programmet och den gemensamma jordbrukspolitiken, och betonade betydelsen av EU:s nya finansieringsinstrument som medel för Europa 2020-strategins flaggskeppsiniciativ Innovationsunionen och Ett resurseffektivt Europa.

Under förhandlingarna om den fleråriga budgetramen för 2014–2020 krävde parlamentet en ökning av EU:s långtidsbudget för den aktuella perioden mot bakgrund av de ambitiösa målen i Europa 2020-strategin för hållbar tillväxt och sysselsättning. Under förhandlingarna om specifika program lyckades parlamentet få igenom att miljöinnovation skulle läggas till som en investeringsprioritering som kan få stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden.

Parlamentet antog den 13 juni 2017 också en [lagstiftningsresolution om att förenkla energimärkningen](#) av hushållsapparater med hjälp av en skala från A till G, så att konsumenterna skulle kunna välja produkter som minskar energiförbrukningen och sänker deras elkostnader.

I sin [resolution av den 4 juli 2017 om en längre livstid för produkter: fördelar för konsumenter och företag](#), uppmanade parlamentet kommissionen att förbättra informationen om produkternas hållbarhet genom att överväga att införa en frivillig EU-märkning som särskilt omfattar produktens hållbarhet, ekodesign-egenskaper, möjligheter till uppgradering i enlighet med den tekniska utvecklingen och reparerbarhet.

I sin [resolution av den 31 maj 2018](#) om genomförandet av ekodesigndirektivet (2009/125/EG), uppmanade parlamentet kommissionen att satsa tillräckliga resurser på ekodesignprocessen, med tanke på lagstiftningens stora mervärde för EU. Kommissionen uppmanades också att bedöma om den nuvarande ekodesignmetoden kunde användas för andra produktkategorier utöver energirelaterade produkter och i förekommande fall lägga fram förslag till ny lagstiftning.

Parlamentet har inom ramen för Emas förklarat sig vara koldioxidneutralt sedan 2016 tack vare att det kompenserar 100 procent av sina icke reducerbara utsläpp, men angav ändå i sin [resolution av den 14 maj 2020](#) att det ska föregå med gott exempel och gav sitt presidium i uppdrag att utveckla en strategi för att parlamentet ska bli koldioxidneutralt senast 2030 genom interna åtgärder (utan utsläppskompensation). [Parlamentets studie](#) om koldioxidneutralitet, som offentliggjordes i september 2020, innehåller en beskrivning av kort-, medellång- och långsiktiga åtgärder för minskade växthusgasutsläpp som parlamentet skulle behöva vidta för att drastiskt minska sitt koldioxidavtryck i syfte att uppnå koldioxidneutralitet senast 2030.

Georgios Amanatidis
04/2021

